

Fästingburna sjukdomar i Finland

Borrelios är en sjukdom som orsakas av en bakterie. Symtomen börjar inom 3–30 dygn efter att fästingen bitit. Hos ungefär hälften av dem som blivit smittade utvecklas på området vid fästingbettet en rodnad (erythema migrans) som efterhand sprider sig, eller mer sällan en blåaktig eller rödaktig knöl (lymfocytom). Därtill kan förkylningsliknande allmänsymtom förekomma. Obehandlad kan en smitta leda till kronisk borrelios, så kallad senborrelios, som kan ge olika slag av symtom i huden, nervsystemet, lederna eller hjärtat.

Tidig borrelios konstateras utgående från symtomen och kräver inte laboratorieprov. Sjukdomen behandlas effektivt med hjälp av en antibiotikakur på 2–3 veckor. Det finns inget vaccin mot sjukdomen.

TBE, dvs. fästingburen hjärninflammation, är en sjukdom som orsakas av ett virus. Största delen av de smittade får inga symtom, men en del får feber, muskelvärk och sjukdomskänsla inom 4–28 dygn efter bittet. Av dessa får cirka 20–30 procent efter en veckas feberfri period hjärninflammation som kan vara förknippad med bland annat feber, huvudvärk, stel nacke, ljuskänsliga ögon, illamående och andra neurologiska symtom. En del av dem som insjuknat i TBE får långvariga symtom.

Det finns ingen läkemedelsbehandling mot TBE, men sjukdomen kan förebyggas med vaccin.

© J. Gathany - US-CDC Library

Mer information om det årliga antalet fall av borrelios och TBE, riskområden i Finland och TBE-vaccinet finns på THL:s webbplats.

Skyddsanvisningar

Fästingar kan sprida sjukdomar

© ECDC/GuyHendrickx

Ixodes ricinus

En fästing är ett mycket litet spindeldjur som lever på att suga blod från däggdjur, kräldjur och fåglar. När fästingen äter kan bakterier eller virus överföras från värdjuret till fästingens organism.

Då fästingen suger blod från en människa, kan de sjukdomsalstrare som fästingen bär på överföras till människan och orsaka

sjukdomar. I Finland är de viktigaste fästingburna sjukdomarna borrelios och fästingburen hjärninflammation, dvs. TBE. Ett fästingbett i sig är inte farligt, och det går att skydda sig mot fästingburna sjukdomar.

© ttfmrob

© ECDC-Guy Hendrickx

Fakta om fästingar

Fästingen trivs bäst i undervegetationen. Den fäster sig på förbipasserande människor eller djur med hjälp av hullingar, dvs. små "krokar".

Vuxen: 7–15 mm

Nymf: 2–3.5 mm

Larv: 0.5–1 mm

Bilden är riktgivande. Storleken beror på vilken fästingart det är fråga om.

Fästingen genomgår fyra olika stadier i sin livscykel: ägg, larv, nymf och vuxen fästing. I de tre sista stadierna suger fästingen blod och kan sprida sjukdomar.

Med bara ögat ser larverna främst ut som dammpartiklar, medan nymferna redan är något större. En vuxen fästing liknar en liten spindel. Dess färg kan variera från rödaktig till brun eller svart. När en fästinghona äter och dess kropp fylls med blod, kan den svälla upp till storleken av en ärtä.

©Willow

© Sugeesh

⦿ Riskområden

Fästingar förekommer så gott som i hela Finland, förutom i nordligaste Lappland. De trivs till exempel i gräs och busksnår, särskilt på skuggiga och fuktiga ställen.

Av de fästingburna sjukdomarna förekommer borrelios i många delar av Finland. Också TBE-fall har rapporterats på olika håll i landet, men sjukdomen är klart mer sällsynt än borrelios

och sjukdomsfallen är ofta begränsade till ett litet område. Största delen av fästingarna sprider inga sjukdomar.

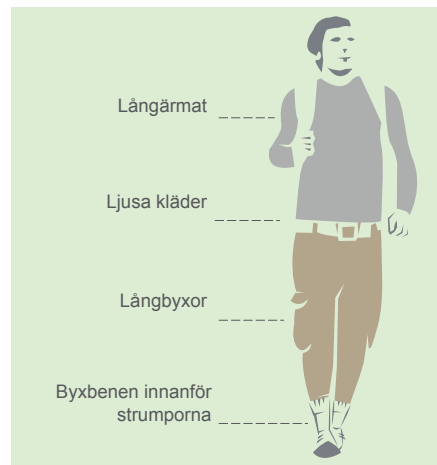
Fästingar och fästingburna sjukdomar förekommer också i flera andra europeiska länder och även på annat håll i världen, och därför är det bra att skydda sig mot fästingar också under resor.

🐛 Skydda dig mot fästingar

Det går att förebygga fästingburna sjukdomar genom att skydda sig mot fästingbett. När du rör dig i naturen är det bra att använda skyddande klädsel, såsom långärmat och långbyxor. Insektmedel som verkar mot fästingar ger tilläggsskydd.

Att göra en "fästingkontroll" varje kväll och att ta bort fästingen genast då man märker den minskar risken för att insjukna, framför allt i borrelios. TBE kan dock smitta vid fästingbett redan på några minuter.

Du kan skydda dig mot TBE med vaccin. Vaccinet skyddar emellertid inte mot fästingbett eller borrelios. Om det lönar sig att ta vaccinet eller inte beror på risken för TBE, dvs. bland annat på hur mycket TBE-virus förekommer på den egna hemorten eller stugorten. Du kan diskutera frågan med en läkare. På Åland ingår TBE-vaccinet i det nationella vaccinationsprogrammet.

+ Att ta bort en fästing

Efter att du vistats utomhus är det bra att kontrollera om det finns fästingar på kroppen eller kläderna. Var särskilt noga med att kontrollera armhålorna, ljumskarna, benen, naveln, nacken och huvudet. Hos barn sitter fästingarna ofta i hårfästet. Eftersom fästingar är mycket små, kan det vara svårt att märka dem.

Du kan ha hjälp av ett förstoringsglas.

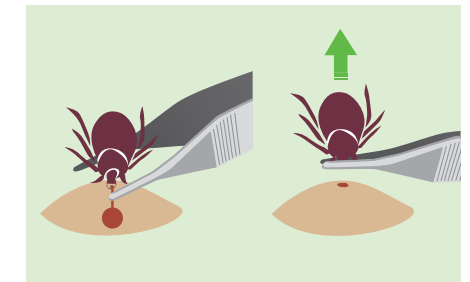

En fästing som bitit sig fast i huden kan se ut som en liten mörk prick som inte lossnar trots att du försöker vifta bort den. Fästingbettet är ofta smärtfritt. För att minska smittorisken är det bra att ta bort fästingen så snabbt som möjligt.

Använd en pincett eller en fästingborttagare och ta tag i fästingen så nära huden som möjligt.

Dra uppåt med en jämn rörelse. Ryck eller vrid inte. Var också försiktig så att du inte klämmer på fästingen för hårt.

Smörj inte in fästingen med smör eller andra ämnen, eftersom detta kan få fästingen att "kräkas" i huden, vilket ökar smittorisken.

Linda in fästingen till exempel i toalettpapper. Du kan spola ner fästingen i toaletten.

Tvätta såret med tvål och varmt vatten och använd desinfektionsmedel.

Även om du lyckats få bort fästingen, kan delar av fästingen bli kvar i huden. Det är inte farligt. Det är ändå bra att följa hur bettområdet ser ut, och om det uppstår rodnad som sprider sig runt området, ska du kontakta en läkare.